

למידה משמעותית באמצעות דיאלוג לימודי פורה

מידע על התוכנית ועל עקרונותיה

משרד החינוך - מחוז מרכז
אחינוך • אהבה • אמונה

1. על התוכנית
2. מהו דיאלוג לימודי פורה?
3. עקרונות דיאלוג לימודי פורה
4. ההשפעות של דיאלוג לימודי פורה
5. שלבי עבודה בצוות
6. אתגרים בדיאלוג לימודי
7. כלים ומשאבים

על התוכנית

למידה משמעותית באמצעות דיאלוג לימודי פורה

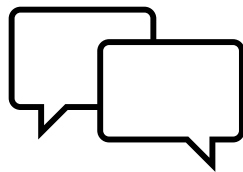
התוכנית – דיאלוג לימודי פורה

- התוכנית מתמקדת בהוראת שפה בכיתות ג'-ו', ובמסגרתה פותחו יחידות לימוד ומשאבים להובלת דיאלוג פורה ללמידה.
- שותפות של מורות ומדריכות ממחוז מרכז וחוקרות/ים מהאוניברסיטה העברית בירושלים, מאוניברסיטת תל-אביב ומהמרכז לחקר הפדגוגיה באוניברסיטת בן-גוריון בנגב.
- המחקר והפיתוח בתוכנית דיאלוג לימודי פורה עוסקים בהקשרים ובתנאים מקצועיים וכיתתיים המאפשרים דיאלוג לימודי פורה - וגם באתגרי היישום של דיאלוג שכזה.

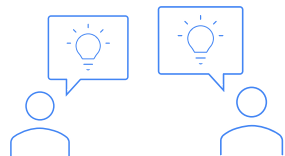
התוכנית – דיאלוג לימודי פורה

- בעבודת הפיתוח התבססנו על תוכניות וכלים שפותחו ברחבי העולם ועל התנסויות ויישום בהקשר הישראלי.
- פרויקט המחקר, שנכנס לאחרונה לשנתו החמישית, ממומן על ידי קרן ישראל למדע ונערך בהובלת פרופ' קריסטה אסטרון, ד"ר הדר נץ ופרופ' אדם לפסטיין.

מהו דיאלוג לימודי פורה?

דיאלוג לימודי פורה

דיאלוג לימודי פורה כולל הזדמנויות לתלמידים לחשוב בקול רם ביחס לסוגיות ולתפיסות וכולל דיון קשוב, תומך וביקורתי ברעיונותיהם.

מטרתו לקדם את יכולות הלמידה והחשיבה של תלמידים, לקדם ביצועי כתיבה, להעמיק את הבנת הנקרא ולתת הזדמנויות לתלמידים שונים להביע את עצמם בכיתה.

(Alexander, 2020; Lefstein & Snell, 2014; Michaels & O'Connor, 2015; Resnick, Asterhan & Clarke, 2015)

עקרונות דיאלוג לימודי פורה

הדדי

מורות ותלמידים
מקשיבים זה לזה,
חולקים רעיונות
ושוקלים נקודות
מבט חלופיות.

תומך

תלמידים מתבטאים
בחופשיות מבלי לחשוש
ממבוכה שתיגרם בשל
תשובות "שגויות"
ומסייעים זה לזה להגיע
להבנה משותפת.

קולקטיבי

מורות ותלמידים
מתמודדים עם אתגר
לימודי ביחד, מציעים
רעיונות, מקשיבים זה
לזה וחוקרים/בוחנים
במשותף סוגיות שונות.

(Alexander, 2020)

עקרונות דיאלוג לימודי פורה

← מכוונת מטרה

ההוראה הדיאלוגית
מובנית וחותרת לעבר
מטרות לימודיות
לימודיות מוגדרות.

⌚ מצטבר

מורות ותלמידים
מתבססים אחד על
רעיונות האחר וקושרים
אותם יחד לכיוון חשיבה
לכיד ולאור מטרות
לימודיות מוגדרות.

🏠 דליברטיבי

מורות ותלמידים בוחנים
סוגיות שנויות במחלוקת,
בוחנים את הנאמר
מנקודות מבט שונות,
שוקלים טיעונים וחותרים
לעמדות ופתרונות
מנומקים.

עקרונות נוספים דיאלוג לימודי פורה

דיון מעוגן בטקסט,
מבוסס ראיות

הדיון בטקסט מעוגן בראיות
העולות ממנו.

רלוונטיות לחיי
התלמידים

מורות ותלמידים בונים
משמעות מתוך הפרשנות
האישית וידע העולם שלהם.

השפעות הדיאלוג

דיאלוג טוב
כשלעצמו

ביסוס מיומנויות וערכים
חברתיים דמוקרטיים

שיפור יכולות למידה
וחשיבה

למידה משמעותית באמצעות דיאלוג לימודי פורה

שיפור יכולות למידה וחשיבה

תלמידים שהשתתפו בדיאלוג לימודי:

- למדו יותר מתלמידים שלא השתתפו בדיונים כאלה על התוכן הספציפי בו עסקו.
- השיגו תוצאות גבוהות יותר גם בתחומי דעת אחרים.
- השיגו תוצאות גבוהות במבחני אינטליגנציה כלליים.
- הצלחתם באה לידי ביטוי באופן ממושך יותר.

(Applebee et al., 2003; Resnick, Asterhan & Clarke, 2015; Mercer, 2004; Lefstein & Snell, 2014; Murphy, et al., 2009)

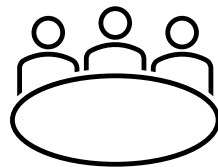
ביסוס מיומנויות וערכים חברתיים דמוקרטיים

פדגוגיה דיאלוגית מזמנת למורות ותלמידים מרחב חינוכי לפתח ערכים ויכולות להשתתפות פעילה בחברה דמוקרטית ומעודדת:

- להיות מעורבים במשא ומתן חברתי.
- להשתתף בבירור סוגיות שנויות במחלוקת.
- לנסח ולטעון עמדות; להבין, לייצג ולהעריך טיעונים ועמדות שונים;
- לבחון ולברור מקורות עליהם מסתמכים כדי לבסס טיעונים ונימוקים;
- לחתור לשוויון, הוגנות ולקחת אחריות על תהליכים סביב סוגיות שנויות במחלוקת.

(Michaels, O'Connor, & Resnick, 2008; Larrain, Fortes, & Rojas, 2021)

שילבי עבודה בצוות

שלבי עבודה בצוות

תהליך תכנון יחידת הלימוד הכוללת דיון סביב טקסט כולל:

1. דיון מקדים בצוות המורות וניסוח שאלת עוגן

2. תכנון יחידת הלימוד על בסיס אבני הבניין

3. התנסות ויישום

4. חזרה לקהילה עם תובנות

5. חידוד ושכלול היחידה

<https://tinyurl.com/2m3eee58> - להרחבה

דיון מקדים

לפני תכנון יחידת הלימוד, ננסה לקרוא את הטקסט שבו נדון בכיתה ולהבין בעצמנו, תוך כדי שיח בצוות – אילו סוגיות, בעיות או אתגרים יש בטקסט, שיוכלו להוות בסיס לדיון לימודי. כלומר, נברר איזה דיון הטקסט יכול לעורר. אנו קוראות את הטקסט "מחדש" ומנסות שלא להישען רק על הפרשנויות המוכרות לנו של הטקסט.

המטרה: להבין בעצמנו, תוך כדי דיאלוג אילו סוגיות, בעיות או אתגרים יש בטקסט, שיוכלו לבסס דיון לימודי. כלומר, לברר איזה דיון הטקסט יכול לעורר.

(Barak & Lefstein, 2021)

דיון מקדים

התהליך כולל: "הזרה" של הטקסט, קריאה של הטקסט בפתיחות, ומאפשר התייחסות לרגשות ולפרשנות ביקורתית.

בעקבות הקריאה והדיון ננסח שאלת עוגן, המהווה ציר מרכזי לביסוס דיון לימודי פורה בכיתות.

שאלת עוגן היא שאלה פתוחה, מערערת, עשירה, טעונה ומחברת לחיי התלמידים.

(חוברת "דיאלוג לימודי פורה"; Barak & Lefstein, 2021)

ניסוח שאלת עוגן

1. **פתוחה** – שאין לה תשובה חד-משמעית, יכולות להיות עבודה מספר תשובות, ותשובות אלו שונות ולעתים סותרות זו את זו.
2. **מערער** – שמאתגרת את הנחות היסוד והאמונות הוודאיות של הלומדים; שמטילה ספק ב"מובן מאליו", ב"שכל הישר"; שחושפת קונפליקטים יסודיים שאין להם פתרון פשוט.
3. **עשירה** – שמחייבת התמודדות עם תכנים עשירים החיוניים להבנת האדם והעולם.
4. **מחוברת** – שרלוונטית לחיי התלמידים ולחיי החברה שבה הם חיים.
5. **טעונה** – שיש בה ממד אתי ומטען רגשי ופוליטי, שיכול להניע למידה ומחקר.

(מתוך חוברת "דיאלוג לימודי פורה")

מבנה יחידת לימוד

דיון בעקבות
הכתיבה

כתיבה בעקבות
הדיון

דיון בעקבות
הקריאה

קריאה

ארבע אבני הבניין קושרות יחד את יסודות האוריינות – הקריאה, הדיבור והכתיבה.

<https://tinyurl.com/ea4hk4km> – להרחבה

<https://tinyurl.com/4tp72s7f> – דוגמה ליחידת לימוד

מבנה יחידת לימוד

1. קריאה – מה מספר לנו הטקסט? אילו רעיונות ורגשות עולים ממנו? שלב בו צוללים לתוך הטקסט כדי להבין ולפרשו.

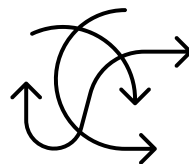
2. דיון בעקבות הקריאה – מה ניתן ללמוד מהטקסט ביחס לשאלת העוגן שהוגדרה? דיון מעוגן וצומח מתוך תהליכי הקריאה, ומטרתו לפרש את הטקסט ולבחון את שאלת העוגן.

מבנה יחידת לימוד

3. כתיבה בעקבות הדיון – דרך לחידוד הרעיונות. הכתיבה המציגה עמדה פרשנית מבוססת על ראיות מהטקסט ועל הרעיונות שעלו בדיונים.

4. דיון בעקבות הכתיבה – הטקסטים שיצרו התלמידים במטלות הכתיבה הופכים בעצמם לטקסטים המיועדים לקריאה, פרשנות, דיון וטיוב.

אתגרים בדיאלוג

אתגרים בהובלת דיאלוג לימודי פורה

לא פשוט...

- לנהל דיונים שבהם התלמידים הם הדומיננטיים.
- להוביל שיעור בפתיחות לבלתי ידוע.
- לשנות דפוסי שיח קיימים.
- להקשיב ולהתייחס לעומק לדברי תלמידים, שדבריהם לא תמיד מובנים.
- לאפשר לכל התלמידים להשתתף באותו הדיון.

אתגרים בהובלת דיאלוג לימודי פורה

לא פשוט...

- לעודד תרבות למידה קולקטיבית, בשונה מתרבות מערכתית המדגישה הישגים אישיים.
- לתמוך בביקורתיות, ובכך לאפשר לסוגיות ועמדות שנויות במחלוקת לעלות.
- הדיאלוג מצריך זמן ומשאבים שלא תמיד קיימים בשגרת בית הספר.
- לתעדף ולנווט בין כלל המטרות בדיאלוג, שלעתים הן רבות סותרות.

כלים ומשאבים

כלים ומשאבים

המשאבים פותחו בשותפות בצוות פיתוח של מורות, מדריכות וחוקרות וחוקרים.

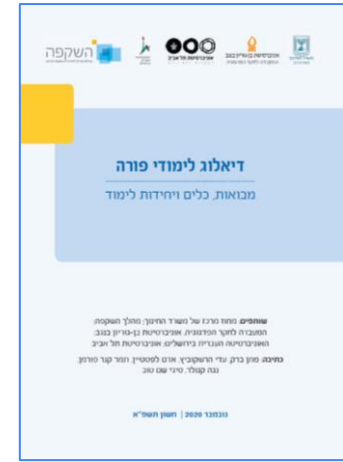
מהשטח, מהמחקר
ומהפיתוח

יחידות הלימוד
באתר החוברת

אתר התוכנית

חוברת "דיאלוג לימודי פורה:
מבואות, כלים ויחידות לימוד"

כלים ומשאבים - לכיתה

- כ-20 [יחידות לימוד](#), הכוללות הצעות לפעילויות מפורטות בכיתה, סביב טקסטים מתוכנית הלימודים המקובלת בשפה.
- [הצעות למהלכי שיח פוריים לדיאלוג](#) – מתורגמים ומעובדים על פי מייקלס ואוקונור (2015).
- [הצעות לכינון כללי שיח בכיתה](#), כאמצעי לביסוס מרחב דיאלוגי – מעובד ומתורגם על פי מרסר ושות' (2004).

כלים ומשאבים – לקהילת הלמידה

- הצעות לתוכנית עבודה שנתית בקהילה, כולל הצעות למפגשי מפורטים בתחילת השנה.
- הצעות לעבודה במסגרת מחזורי למידה.
- ייצוגים ומתווי הנחיה לתהליכים של חקר הפרקטיקה, הממוקדים בסוגיות ודילמות של הובלת דיאלוג לימודי בכיתה (למשל, מתי ואיך להתעכב על דברי תלמידים; מה קורה כשהמורה לא יודעת את התשובה... ועוד).

כלים ומשאבים – לקהילת הלמידה

- הצעות למפגשים המתמקדים באימוץ מהלכי שיח ובינון כללי שיח.
- טקסטים מבוססי מחקר מתורגמים ומעובדים על דיאלוג לימודי פורה – מאמרים וסיכומי מאמרים.
- הרצאות קצרות של מורות וחוקרות על דילמות מהשטח, סוגיות מחקריות וכלים לשימוש המורות.

ביבליוגרפיה

- Alexander, R. (2020). *A dialogic teaching companion*. Routledge.
- Applebee, A. N., Langer, J. A., Nystrand, M., & Gamoran, A. (2003). Discussion-based approaches to developing understanding: Classroom instruction and student performance in middle and high school English. *American Educational Research Journal*, 40(3), 685-730.
- Barak, M. & Lefstein, A. (2021). Opening texts for discussion: Developing dialogic reading stances. *Reading Research Quarterly*. doi:10.1002/rrq.413.
- Larrain, A., Fortes, G., & Rojas, M. T. (2021). Deliberative Teaching as an Emergent Field: The Challenge of Articulating Diverse Research Agendas to Promote Educational Experiences for Citizenship. *Frontiers in Psychology*, 12, 2254.
- Lefstein, A. (2010). More helpful as problem than solution: some implications of situating dialogue in classrooms. chapter in K. Littleton & C. Howe (eds), *Educational Dialogues: Understanding & Promoting Productive Interaction* (pp. 170-191). London: Routledge.
- Lefstein, A., Snell, J. (2014). *Better than best practice: Developing teaching and learning through dialogue*. London: Routledge.
- Jurik, V., Gröschner, A., & Seidel, T. (2014). Predicting students' cognitive learning activity and intrinsic learning motivation: How powerful are teacher statements, student profiles, and gender?. *Learning and Individual Differences*, 32, 132-139.

ביבליוגרפיה

- Michaels, S., O'Connor, C., and Resnick, L. B. (2008). Deliberative discourse idealized and realized: accountable talk in the classroom and in civic life. *Stud. Philos. Educ.* 27, 283–297. doi: 10.1007/s11217-007-9071-1
- Michaels, S., & O'Connor, C. (2015). Conceptualizing talk moves as tools: Professional development approaches for academically productive discussion. In L., Resnick, C., Asterhan, & S., Clarke (Eds.), *Socializing intelligence through talk and dialogue* (pp. 347-362). Washington, DC: American Educational Research Association. Retrieved from <https://ebookcentral-proquest-com.ezproxy.bgu.ac.il>
- Murphy, P. K., Wilkinson, I. A., Soter, A. O., Hennessey, M. N., & Alexander, J. F. (2009). Examining the effects of classroom discussion on students' comprehension of text: A meta-analysis. *Journal of Educational Psychology*, 101(3), 740.
- Resnick, L., Asterhan, C., & Clarke, S. (Eds.). (2015). *Socializing intelligence through academic talk and dialogue*. Washington, DC: American Educational Research Association. Retrieved from <https://ebookcentral-proquest-com.ezproxy.bgu.ac.il>